

Het Studium Generale en de Faculteit der Kunsten van de Universiteit Leiden organiseren de serie:

HOMO LUDENS

De festivalisering van het dagelijks leven

Deze lezingenserie wil inzicht geven in de complexe geschiedenis en veranderde betekenis van bijzondere feestelijke situaties. De hedendaagse populaire cultuur van feesten en festivals wordt bekeken in een interdisciplinair perspectief, met de inbreng van antropologie, sociologie, kunstgeschiedenis, en muziek- en theaterwetenschap.

De festivalisering van het dagelijks leven is een boeiend fenomeen. De enorme toename van momenten om te feesten en iets te vieren geeft alle aanleiding tot een herbezinning op de complexe geschiedenis en de veranderende betekenis van allerlei vormen van feesten, feestdagen en festivals.

Deze lezingenreeks begint met een terugblik op het boek *Homo ludens* (1938) van de Leidse hoogleraar Johan Huizinga. Zijn concepten van spel en feest zullen worden toegepast op de hedendaagse wereld van massa-amusement, vermaakindustrie, popfestivals, discomarathons, sportfans, vandalisme, festivals bedacht door de toeristenindustrie en allerlei vormen van digitale interactiviteit die de *homo ludens* op de elektronische snelweg hebben gezet.

In de serie wordt de praktijk van het feesten geanalyseerd: rituele conventies, rollen en symbolische representaties, visuele en muzikale effecten. Naast de feestelijke vieringen vanuit een gedeelde religieuze overtuiging, zijn er ook de seculiere feesten die de podiumkunsten met de sportwedstrijden verbinden. Dat alles kan in een populair of meer elitair jasje plaatsvinden, al dan niet verbonden met de stedelijke of landelijke omgeving, ontstaan uit de jeugdcultuur of ontwikkeld als culturele expressie van specifieke sociale of etnische groeperingen. Al deze verschijningsvormen samen verbeelden de collectieve identiteiten en hebben een positieve invloed op de samenleving: ze versterken de interculturele competenties van de burgers.

Programma

20 september 2005

Dr. Léon Hanssen

Cultuurhistoricus, onderzoeker aan de Universiteit van Tilburg

Johan Huizinga en het spelelement van de moderne cultuur

In het eerste gedeelte van de lezing wordt de speltheorie van Huizinga, zoals uiteengezet in zijn *Homo ludens* (1938) geplaatst in het kader van zijn leven en werk. De vraag komt aan de orde of hij als de strenge cultuurcriticus die hij was, nog wel een ludiek karakter aan de moderne tijd toekende.

In het tweede deel wordt een overzicht gegeven van vergelijkbare speltheorieën die tijdens en na Huizinga's leven door cultuurwetenschappers zijn ontwikkeld. Hoeveel blijft er anno 2005 van de originaliteit van Huizinga's notie over?

27 september 2005

Drs. Gerard van der Leeuw

Docent muziek- en cultuurgeschiedenis aan de ArteZ hogeschool voor de kunsten te Zwolle en Arnhem

Van Staatsmotet tot pukkelpop

In deze - met veel muziek geïllustreerde lezing - maken we kennis met muziek die van meet af aan de bedoeling had feesten en partijen op te luisteren. Sinds de troubadours en de trouvères heeft muziek nooit ontbroken op bruiloften en partijen. Feestmuziek bungelt altijd ergens tussen kerk en kroeg. Van verijnd genoeg voor het hof naar nachtelijke, met veel XTC gepaard gaande dancepartys. Ludiek blijft de feestmuziek meestal wel!

4 oktober 2005

Dr. Gérard Mortier

Algemeen Directeur van de Opéra de Paris

Hedendaagse kunstfestivals tussen artistieke vernieuwing en economische belangen

Festivals werden op het einde van de 19de eeuw opgericht vanuit een vraagstelling naar de zingeving van kunst binnen de maatschappij. Vanaf het midden van de 20ste eeuw werden de toeristische en financiële aantrekkelijkheid van de festivals ontdekt. Toch zouden zulke economische bijverschijnselen een gevolg moeten zijn en nooit een doel op zich. Helaas merken we vandaag bij heel wat festivals een tegenovergestelde ontwikkeling.

11 oktober 2005

! zaalwijziging: zaal 005

! tijdswijziging: 19.30 – 22.00 uur

Prof. dr. Marius van Leeuwen

Hoogleraar Remonstrants Seminarium, Faculteit Godgeleerdheid, Universiteit Leiden

De christelijke feestkalender. Een heilig spel met de tijd

Het christendom kent vele feesten: de zondag, de feestgetijden van Kerstmis en van Pasen tot Pinksteren, heiligendagen. Wat is de betekenis van die feesten? Hoe en wanneer zijn ze ontstaan? Spelen voor-christelijke motieven een rol? Werkt de joodse feestkalender door in de christelijke? Hoe worden de feesten tegenwoordig gevierd, hier en elders in de christelijke kerk? In het eerste uur wordt meer algemeen de structuur van de christelijke feestkalender geschetst, in het tweede wordt ingegaan op de grote feesten: Kerstfeest, Pasen en Pinksteren.

(NB. Tijdens de colleges worden door Home Academy opnames gemaakt voor een uit te brengen Audio-cd)

25 oktober 2005

Prof. dr. Gerard Rooijackers

Hoogleraar Nederlandse etnologie aan de Universiteit van Amsterdam

Vieren en markeren. De folklorisering van de Nederlandse feestcultuur

Tot de studie van de volkscultuur in Nederland behoren van oudsher de feesten en rituelen die levensloop en kalender markeren. In de voordracht wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van de feestcultuur in Nederland vanaf het begin van de twintigste eeuw, waarbij vooral het proces van folklorisering aan bod zal komen. Daarnaast wordt aan de hand van concrete veldwerkvoorbeelden ingegaan op het uitvinden van tradities met als sleutelwoorden continuïteit en authenticiteit. Hoe komt het toch dat er nog nooit zoveel feestelijke tradities hebben bestaan als tegenwoordig?

1 november 2005

Dr. Wim van Noort

Universitair Docent, Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden

Sport: spel, oorlog en massavermaak

Sport is al lang geen 'spelletje' meer, als het dat al ooit geweest is. Sport is ongekend populair, terwijl de traditionele sportiviteitsidealen steeds meer in onbruik raken. Ook de sportvereniging staat onder druk, door het veld winnende consumentisme. Grote sportieve evenementen vervullen dezelfde functie als vroeger grote godsdienstige manifestaties. Vandalisme, commercie en schandalen zijn geen uitwassen van de sport maar dragen bij tot de populariteit ervan.

8 november 2005

Prof. dr. Hans Alma

Hoogleraar psychologie en zingeving aan de Universiteit voor Humanistiek en universitair docent godsdienstpsychologie aan de Faculteit der Godgeleerdheid, Universiteit Leiden

Religieuze feesten als 'serieus spel'. Een godsdienstpsychologische benadering

In religieuze feesten kan een element van 'serieus spel' herkend worden, gemotiveerd door 'positieve melancholie'. Vanuit het gevoel dat er iets essentieels maar ongrijpbaars ontbreekt aan het leven, geven mensen in religieuze feesten vorm aan een gezamenlijke zoektocht die tegelijkertijd speels en ernstig is.

In het feest manifesteert zich het gezochte, niet als iets dat er al was, maar als een geloofsrelatie die in het zoeken tot stand komt. Vanuit een godsdienstpsychologisch perspectief worden de mogelijkheden van religieuze feesten als serieus spel, onderzocht.

15 november 2005

Tracy Metz

Journalist NRC, auteur van o.a. *Pret! Leisure en landschap*

Vreugde en verdriet in de openbare ruimte

Deze lezing gaat over de transformatie van de publieke ruimte, qua opzet, sociale functie, en fysieke kenmerken. Steden moeten ruimte bieden aan nieuwe groepen inwoners en bezoekers, cultuur gebruiken als middel om de economie te stimuleren en nieuwe toepassingen zoeken voor vroegere bedrijvigheden op bijvoorbeeld voormalige industrieterreinen. Deze transformaties zorgen voor zowel vreugde als verdriet.

Wat zijn de strategieën voor de toekomst?

22 november 2005

Drs. Dirk Smidt

Conservator, afd. Oceanië, Rijksmuseum voor Volkenkunde, Leiden

De versierde mens als uiting van het bovennatuurlijke: maskerdansen tijdens een festival ter markering van dood en nieuw leven bij de Gamei (Ramugebied, Papua New Guinea)

Vanuit eigen waarneming wordt een zeldzaam festival besproken ter markering van het einde van een rouwperiode. Kenmerkend voor het festival is de omkering van tijd en ruimte waardoor een bovennatuurlijke werkelijkheid wordt geschapen die vooral tot uiting komt door het optreden van een groot aantal gemaskerde figuren. Om tijdelijk “de hemel op aarde” te verwezenlijken wordt gebruik gemaakt van een uitgebreid sociaal, politiek en economisch netwerk. Dergelijke grootschalige festivals, waarover in het verleden slechts sporadisch werd gerapporteerd, zijn na het contact met het westen meer en meer in onbruik geraakt. Sinds de zeventiger jaren van de vorige eeuw is er echter sprake van een zekere heropleving.

De lezing wordt geïllustreerd met dia's en een filmfragment.

29 november 2005

Dr. Dragan Klaić

Theaterwetenschapper

Festivals tussen identiteit, bevestiging en interculturele competentie

De explosieve groei van de kunstenfestivals vandaag de dag weerspiegelt een samenhang tussen politieke, economische en artistieke motieven. Politici streven ernaar hun stad of regio te profileren, producenten zien festivals als een formule voor fondsenwerving en marketing, kunstenaars hopen op meer waardering en zichtbaarheid. Als festivals over een langere periode worden bekeken, en niet alleen per jaarlijkse editie beoordeeld worden, blijken de beste festivals die festivals te zijn die als ontwikkelingsplatform en als instrument kunnen dienen om de lokale culturele situatie langzaam via artistieke impulsen te veranderen. Enkele festivals blijken ook in staat de collectieve verbeelding van de stedelijke topografie om te vormen en de krachten van de burgermaatschappij te mobiliseren. De festivals creëren bovendien bijzondere educatieve kansen – die vaak niet voldoende benut worden. Als ze succesvol zijn, komt dat meestal door brede coalities van diverse *stakeholders*. Maar zelfs dan blijft het risico nog bestaan dat ze ten onder gaan aan de tegenstrijdige verwachtingen van de diverse partijen. In deze lezing worden de voorlopige resultaten gepresenteerd van een breed Europees onderzoek naar artistieke festivals, dat Dragan Klaić heeft opgezet met collega's uit verschillende vakgebieden.

Toegang gratis, iedereen welkom!

Z.O.Z.

Tijd: dinsdagavond: 18.45 – 20.15 uur
(11 oktober: 19.30 - 22.00 uur)

Plaats: zaal 003, Lipsiusgebouw (1175), Cleveringaplaats 1, Leiden
(11 oktober: zaal 005)

Studiepunten: de serie biedt studenten de mogelijkheid tot het behalen van studiepunten
Informatie en opgeven bij: drs. Marijke Hamel, Faculteit der Kunsten, 071 5271805
E-Mail: mcw.hamel@kunsten.leidenuniv.nl

Informatie/organisatie:

Studium Generale Universiteit Leiden,
Rapenburg 70, Leiden
Postbus 9500, 2300 RA Leiden
071 527 72 83/72 95
Drs. Josette E. Molenaar
E-mail: JE.Molenaar@ics.Leidenuniv.nl

www.studiumgenerale.leidenuniv.nl

Bureau Faculteit der Kunsten in Leiden
Rapenburg 38, Leiden
Postbus 9500, 2300 RA Leiden
071 527 1805
Rosalien van der Poel,
E-mail: rhm.vanderpoel@kunsten.leidenuniv.nl
drs. Marijke Hamel,
E-Mail: mcw.hamel@kunsten.leidenuniv.nl

Studium Generale

Universiteit Leiden